

*Довбняк Єлизавета Юріївна,
Матюшенко Катерина Олегівна*

студентки 4-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

СУТНІСТЬ ЗАСАДИ ВІДКРИТОСТІ В СУДОВОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Принцип відкритості судового провадження в першу чергу регламентований в п. 6 ст. 129 Конституції України [1].

Зміст такої засади як відкритість судового провадження полягає у забезпеченні можливості:

- будь-якій особі, що досягла вісімнадцятирічного віку, бути присутньою у залі судового засідання під час розгляду справи;
- повідомлення населення про хід та результат судового провадження шляхом розміщення в засобах масової інформації цих відомостей, що характеризує зовнішню гласність судового процесу [4, с. 39].

Відповідно до ч. 2 ст. 328 КПК України працівники засобів масової інформації, близькі родичі та члени сім'ї потерпілого та обвинуваченого мають переважне право бути присутніми протягом відкритого судового засідання [2, с. 170].

Усі учасники кримінального провадження, а також особи, що не брали участі у судовому процесі, якщо суд вирішив питання про права, свободи, інтереси чи обов'язки, що безпосередньо їх стосуються, мають право на:

- 1) одержання інформації про перебіг та результати судового розгляду;
- 2) ознайомлення з прийнятими судом процесуальними рішеннями та отримання їх копій.

Ці права не можуть бути обмежені. Також необхідно зазначити, що про дату, час та місце судового засідання сторони повинні бути повідомлені у належній процесуальній формі.

При цьому ніхто не може бути обмежений у праві на отримання в суді такої інформації, крім випадків, передбачених законом. Відповідно до пп. 3-5 ст. 412 КПК України здійснення судового провадження за відсутності представників сторін визнається істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону і є підставою для зміни або скасування судового рішення (п. 3 ч. 1 ст. 409; п. 1 ч. 1 ст. 438 КПК України).

Зазвичай судові засідання у кримінальному провадженні в судах усіх інстанцій здійснюються у відкритій формі, але необхідно зазначити, що існують випадки проведення закритого судового засідання, це рішення обов'язково повинне бути викладене у письмовій формі та у вмотивованій ухвалі. Існує вичерпний перелік виняткових випадків, які

дозволяють провести судові засідання у закритій формі та вони ні в якому разі не підлягають розширювальному тлумаченню:

- 1) якщо неповнолітній є обвинуваченим;
- 2) якщо розглядається справа про злочин проти статевої свободи та статевої недоторканості особи;
- 3) при необхідності запобігти розголошенню певної інформації про сімейне та особисте життя чи обставини, що можуть принизити гідність та честь особи;
- 4) якщо охоронювана законом таємниця може бути розголошена під час відкритого судового засідання;
- 5) якщо особи, що беруть участь у кримінальному провадженні, потребують захисту від протиправних посягань на їх життя та здоров'я. Це рішення суд приймає у підготовчому судовому засіданні.

Особисті записи, листи, зміст особистих телефонних розмов, поштових, телеграфних повідомлень та іншої кореспонденції можуть бути оголошені у відкритому судовому засіданні. З метою дотримання положень статей 31 і 32 Конституції України щодо таємниці спілкування та невтручання у приватне життя слідчий суддя, суд вправі прийняти рішення про їх дослідження у закритому судовому засіданні при необхідності запобігти розголошенню відомостей про особисте та сімейне життя чи обставин, які принижують гідність особи (п. 3 ч. 2 ст. 27 КПК України). Дане правило застосовується і при дослідженні матеріалів фотографування, аудіо-, відеозаписів, кінозйомки, що мають особистий характер.

Також з метою дотримання засади відкритості судового процесу та створення необхідних умов для повного, всебічного й об'єктивного дослідження обставин кримінального правопорушення суд вправі ухвалити рішення про здійснення судового провадження у режимі відео конференції (дистанційне судове провадження), наприклад, у разі необхідності забезпечення безпеки осіб; проведення допиту малолітнього чи неповнолітнього свідка, потерпілого тощо (статті 336, 354 КПК України).

Суттєвим аспектом гласності і відкритості кримінального судочинства є публікація судових рішень. Закон України «Про доступ до судових рішень» визначає порядок доступу до судових рішень з метою забезпечення відкритості діяльності судів загальної юрисдикції, прогнозованості судових рішень та сприяння однаковому застосуванню законодавства [3]. Цим Законом регулюються відносини щодо забезпечення доступу до судових рішень (рішень, судових наказів, постанов, вироків, ухвал), ухвалених судами загальної юрисдикції, та ведення Єдиного державного реєстру судових рішень (ст. 1 Закону).

Отже, враховуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що у Кримінальному процесуальному кодексі України зазначений такий принцип як відкритість кримінального провадження, що дозволяє будь-якій повнолітній особі дізнатися про хід судового засідання. Але

також необхідно зазначити, що на протипагу відкритості судове засідання може відбуватися у закритій формі в окремих виняткових випадках. Даний принцип підвищує авторитет судової влади та покликаний сприяти розвитку принципу гласності кримінального провадження.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 9-10, № 11-12, № 13. – Ст. 88.
3. Про доступ до судових рішень: Закон України від 22.12.2005 р. № 3262-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 15. – Ст. 128.
4. Городовенко В.В. Принцип гласності та відкритості у вітчизняному судочинстві: проблеми реалізації // Вісник Верховного Суду України. – 2011. – № 9. – С. 38-43.

Ключові слова: відкритість, судове засідання, кримінальне провадження, гласність, принцип.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Шилін Д. В.

Овчар Алла Сергіївна

студентка 4-го курсу Інститут кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ КОНФІСКАЦІЇ В УКРАЇНІ

Питання правової природи заходів правового примусу досліджуються або в рамках кримінального права, або в рамках кримінального процесуального права України. Слід зазначити, що часто такі дослідження між собою не узгоджені. Це свідчить про відсутність сьогодні в кримінальному і кримінальному процесуальному праві єдиної доктрини розуміння заходів правового примусу і їх системи. Тому в науці кримінального права представлені численні і в той же час суперечливі концепції розуміння даних заходів.

Слід зазначити, що, на відміну від загальної (повної) конфіскації, спеціальна конфіскація передбачається кримінальним законодавством більшості країн світу. Так, в кримінальному праві Австрії, Англії, Боснії і Герцеговини, Німеччини, Парагваю, США, Швейцарії та ряду